

доглядач міг знати «Графа Нуліна». Й ось із холоднечі та завірюхи станційний доглядач увиходить в помешкання, де лежить його тяжко хвора дружина. Щоб підтримати її, поліпшити настрій хворої, блазнюючи й комікуючи, він читає їй «Графа Нуліна», влаштовуючи такий собі хатній театр. Його дочка, ще зовсім маленька вродлива дівчинка, заходиться дзвінким сміхом, риси обличчя дружини розгладжуються. Їй не до сміху, та ці намагання чоловіка підтримати зворушують, лікують її. А закінчуватиметься програма тим, що станційний доглядач зі своєю донькою стоять на колінах перед дерев'яним хрестом на могилі його дружини, причому видно їх буде зі спini...

Щось завадило нам зняти цей твір Пушкіна за задумом Олександра Миколайовича. Та все одно мені пощастило зафіксувати його на плівці, щоправда, з іншим режисером – Галиною Михайлівною Черняк. Зняли в жанрі театру одного актора в розкішному інтер'єрі будинку Терещенка, де нині міститься Національний музей «Київська картинна галерея».

Те, що Олександр Миколайович обрав для роботи зі мною моновиставу «Записки з підпілля» за Достоевським, і його задум «Графа Нуліна» за Пушкіним, а також чимало пронизливих художніх та документальних фільмів, до яких він долучився (понад 100, особливо запам'яталася «Достоевська дівчинка»), – усе це свідчить про неспокійну творчу натуру. Мені в цьому вбачається намагання режисера достукатися до серця глядача, зробити його небайдужим, більш чутливим до чужої людської біди, до неблагополуччя в житті, якого ми, на щастя, буває, не бачимо, воно ще не торкнулося нас, або, на жаль, не помічаємо. Велими показовий для творчості Столярова його фільм «Достоевська дівчинка», що отримав Гран-прі на фестивалі «Покров» у 2002 році. У цьому фільмі час від часу читає за кадром фрагменти зі свого щоденника п'ятнадцятирічна дівчинка, як наприклад: «Вчора, перед вечерею, я вирішила прочитати молитву, і батьки нічого мені не сказали, виявляється, могла б це робити й раніше». Чи ще її думки: «Коли людина зробила все, що повинна була зробити в своєму житті, – Господь і забирає її до себе». І таке інше. І цей голос нагадує про себе знов і знов після кількох коротких сумних, ще трагічніших історій, що їх розповідають прості люди – пасажери приміської електрички. То літній чоловік згадує, ледь стримуючи сльози, що недавно пішов із життя його син, то жінка розказує, що її родину рік тому відселили зі старої квартири, повинні були дати нову, і куди вони тільки не ходили, а нову квартиру так і не отримали, тож тиняються між людьми. А інша жінка мовить, що на похорон загиблого під час служби в армії сина мали надіслати гроші, та вже й самі поховали, а тут другий син тяжко захворів, і ті гроші так знадобилися б, та де там. А ще одна ділиться своїм горем: минулого року втратила чоловіка та сина...

Крім тих художніх та документальних фільмів, Олександр Миколайович також написав чимало цікавої прози, п'єси, створив театр для дітей. Ну що сказати? Талановитою Божою людиною був Олександр Миколайович.

Увага до молодого покоління

Савченко Б. **Підводячи ризику. Про кіно, професію кінорежисера та відповідальність мистця перед суспільством** / Борис Савченко. – Дрогобич: Коло, 2018. – 384 с.

У короткій анотації до книги зазначено: «В основу видання автор поклав досвід свого життя у мистецтві – для аналізу, умовиводів, а інколи – і як приклад». Праця по суті є спробою осмислення й оцінки всього зробленого впродовж мистецького життя її автора, актора, режисера, сценариста, педагога і громадського діяча Бориса Івановича Савченка.

Одразу впадає в око різноплановість об'єднаного в книзі матеріалу. Автор, здається, і до написання текстів застосовує звичний для нього режисерський монтажний підхід. Отож кожен розділ складається радше за принципом колажного зіставлення, ніж послідовної, лінійної нарації.

Запропонований матеріал надзвичайно різноманітний і різноплановий. Тут і перелік студентських фільмів із майстерень Бориса Савченка, переможців міжнародних фестивалів, і навіть відгуки на дипломні роботи, і конспекти лекцій та рекомендації для майбутніх фахівців, і відгуки, інтерв'ю та власні публікації в пресі, освітні проекти, проекти кінофестивалів, а також розмірковування з приводу «ходіння... у владу» й невіголошена на з'їзді Національної спілки кінематографістів доповідь з роздумами. Художнім оформленням цього незвичного видання стали переважно фотографії й фотоколажі творчих майстерень Бориса Івановича та кадри з фільмів його талановитих учнів. Таким чином, у книзі присутній не тільки він сам, режисер і педагог Борис Савченко, а і його численні учні, послідовники й митці.

Автор веде неквапну довірливу розмову з читачем, не навантажуючи його зайвою термінологією й фактажем. Він систематизує увесь обшир матеріалу в три розділи.

У першому – «Що зробив» – зібрано тексти, пов'язані з педагогічною та режисерською діяльністю: матеріали про творчі майстерні, лекції, рекомендації, а також виступи і відгуки в пресі про

кінематографічну діяльність режисера. Як оцінює сам Б. Савченко те, що вдалося зробити, чим задоволений і чим можна пишатися. Значна частина розділу – теоретичні засади і рекомендації, редаговані і вивірені впродовж педагогічної практики.

Другий розділ «Що не вийшло... І чому?» об'єднує документи про кіноосвітній проект кіноліцей, що мав би охопити всю Україну, з відгуками на нього, проекти кіносценаріїв та кінофестивалів з різною тематикою і в різних регіонах України. Серед інших Б. Савченку, зокрема, належала ідея створення телеканалу «Світ культури» з благородною й важливою місією репрезентувати все поле національної та світової культури, що мало сприяти підвищенню культурного рівня глядачів. Автор у цьому розділі ділиться з читачем не тільки важливими й цікавими ідеями та проектами, реалізація яких так і не відбулася, а й розмірковує про причини невдач і поразок.

Останній, третій, розділ «Ходіння... у владу» оповідає про зовсім інший, немистецький, адміністративний, бік авторового життя. У зібраних документах і роздумах знайшли втілення найкращі прагнення і вболівання Бориса Івановича щодо майбутнього Національної спілки кінематографістів України. Він викладає своє бачення можливостей її реорганізації й подальшого поступу на той період часу, коли очолював її.

Певно, не випадково останні слова книги – вибачення молодому поколінню митців-кінематографістів від старшого. І все ж...

По багатьох незвершених задумах автор не вважає себе переможцем, а справу розвитку українського кінематографа й культури взагалі програною. Основна його увага прикута до молодого покоління, й надія пов'язана саме із ним. «Є – послідовники! Є – ви! – стверджує він, звертаючись до творчої молоді. – У ваших руках – майбутнє».

Лариса Наумова

Мистецька хроніка

«Повстанське танго»

20 жовтня в межах проекту #ДніУПА в Національному музеї історії України відбулася прем'єра фільму «Повстанське танго» Алли Мегель та Марії Яремчук, другого фільму циклу «Жива УПА».

Чому в українському суспільстві й досі не звучить щира й правдива розмова про УПА? Як плелись інтриги навколо підпілля ОУН та УПА? Як було викрито й знищено верхівку чекістської мережі в лавах ОУН, яку понад 20 років готували у високих кабінетах НКВС? Як молода дівчина з Житомирщини Людмила Фоя стала ключовою постаттю найгучнішої розвідницької контрри? Документальні відповіді на ці питання глядач зможе отримати в новому фільмі волонтерського проекту «Сектор правди». Його метою є збір і документування спогадів ветеранів УПА. Учасників проекту спонукав до цього невблаганний плин часу, адже нині наймолодшим із живих ветеранів УПА вже по 90 років, і вони не можуть довго чекати. На основі розповідей ветеранів УПА для популяризації українських героїв, для вшанування пам'яті тих, хто загинув у боротьбі, для поширення історичної інформації у доступній формі було знято першу серію циклу «Жива УПА» – «Орест» (історія голови Київського крайового братства УПА Ореста Васкула), завершено фільмування другої частини – «Повстанське танго» та розпочато знімання третьої серії циклу – «Я не з неба» про Мирослава Симчича. Матеріалу зібрано ще на 14 серій. До команди проекту «Жива УПА» входять журналісти-волонтери і фахівці Національного музею історії України. Це

вдалий приклад поєднання індивідуальних зусиль небайдужих громадян із можливостями провідної профільної державної установи.

Художній фільм «Позивний "Бандерас"»

Воєнний детектив розповідає про групу українських контррозвідників, які намагаються запобігти диверсії в зоні АТО.

У широкий український кінопрокат «Позивний "Бандерас"» вийшов 11 жовтня м. р. Фільм зняла компанія «Три-я-да Продакшн» за підтримки Державного агентства України з питань кіно. За дистрибуцію стрічки відповідає компанія Ukrainian Film Distribution. Режисер – Заза Буадзе, відомий за постановкою фільму «Червоний» 2017 року.

В основу сценарію, написаного Сергієм Дзюбою та Артемієм Кірсановим, лягли щоденники нацгвардійця Сергія Башкова з позивним «Індіанець» та спогади воїнів АТО. Фільм розповідає про те, як восени 2014 року в зоні АТО група контррозвідників на чолі з досвідченим капітаном Антоном Саєнком (позивний «Бандерас») намагається запобігти диверсії та знешкодити російського підривника «Ходока». Завдання ускладнюється тим, що події відбуваються біля рідного села «Бандераса», яке він давно залишив. Місцеві жителі ставляться до нього як до зрадника, а до українських військових – як до ворожої сили. Коли завдання майже виконано, диверсант тікає разом із заручниками. Відлік часу пішов на хвилини, а під загрозою відтепер не тільки односельчани, а й кохана «Бандераса».

Перед початком зйомок режисер проінтерв'ював понад 100 бійців, які воювали на сході України в різних місцях та підрозділах.

Для вишколу та достовірної роботи всіх виконавців головних ролей відрядили на сім днів на базу підготовки спецвійськ. Там актори разом із вояками жили в казармі, пристрілювалися та набували всіх початкових навичок, необхідних для бійця. Завдяки цьому до початку зйомок їх уже важко було відрізнити від справжніх спецпризначенців.

Зйомки розпочалися в травні 2017-го і відбувалися на Херсонщині та Одещині, а завершилися в Києві 29-го червня того ж року.

Зарубіжні нагороди

Режисер Дмитро Сухолиткий-Собчук здобув «Гран-прі» в конкурсній програмі короткометражних фільмів 34-го Варшавського міжнародного кінофестивалю за фільм «Штангіст». Режисер Роман Бондарчук одержав Приз Другого міжнародного кінофестивалю «Тигр підкрадається, дракон ховається» у м. Пін'яо (Китай) та Гран-прі Міжнародного кінофестивалю нового кіно в м. Спліт (Хорватія) за фільм «Вулкан».

Помер режисер Давид Черкаський

30 жовтня м. р. у 87-річному віці помер український мультиплікатор, сценарист і режисер, заслужений діяч мистецтв України, академік Академії телебачення і академік НАМУ Давид Черкаський. Як режи-